

Nr 102.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tillsynen
över anordnande och begagnande av hissar i bonings-
hus m. m.; given Stockholms slott den 4 februari 1938.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, inhämta riksdagens yttrande över det förslag till utvidgning av byggnadsnämndernas åligganden, som av föredragande departementschefen framlagts.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Forslund.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet
inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i
statsrådet å Stockholms slott den 4 februari 1938.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS,
MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och socialdepartementen anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Forslund:

Med skrivelse den 15 april 1937 har socialstyrelsen överlämnat förslag till förordning angående anordnande och begagnande samt tillsyn av hissar i boningshus m. m. jämte förslag till sådana säkerhetsföreskrifter för hissar, som i förenämnda förordning förutsättas skola utfärdas av yrkesinspektionens chefsmyndighet. Enligt förslaget, vilket torde få såsom bilaga fogas till dagens statsrådsprotokoll, skall tillsynen över förordningens efterlevnad

åligga i Stockholm, i likhet med vad nu är fallet, överståthållarämbetet, i ort, där byggnadsnämnd finnes, denna och i övriga delar av riket vederbörande länsstyrelse. Frågan om enhetliga bestämmelser angående tillsynen å hissar berör förhållanden, som det ankommer på Kungl. Maj:t att i administrativ ordning reglera. Med hänsyn till att det nu till prövning föreliggande förslaget innebär, bland annat, en icke oväsentlig utökning av byggnadsnämndernas åligganden och befogenheter enligt byggnadsstadgan den 20 november 1931 synes emellertid tillfälle böra beredas riksdagen att yttra sig över förslaget, innan Kungl. Maj:t upptager detsamma till slutlig prövning.

Innan jag närmare ingår på socialstyrelsens förslag i de delar, som i nu förevarande sammanhang äro av intresse, torde jag i korthet få erinra om dels gällande bestämmelser å nu ifrågakvarande område, dels ock den utredning, varå det framlagda förslaget grundar sig.

Endast beträffande Stockholm har Kungl. Maj:t utfärdat reglerande bestämmelser i förevarande ämne. Sålunda har Kungl. Maj:t den 15 oktober 1909 utfärdat kungörelse (nr 179) angående vissa bestämmelser rörande tillsyn över hissar inom Stockholm. Kungörelsen har sedermera undergått viss ändring genom kungörelse den 10 mars 1916 (nr 164). Enligt kungörelsen äger överståthållarämbetet att till förebyggande av olycksfall utöva tillsyn över hissar inom Stockholm, som äro avsedda för befordran av personer eller varor. Från sådan tillsyn undantagas dock hissar, som användas i rörelse eller arbetsföretag, varå lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 äger tillämpning, och icke äro upplåtta till allmänhetens begagnande. Dessa hissar stå under yrkesinspektionens kontroll. Vidare äro från ifrågakvarande tillsyn undantagna hissar, vilka endast drivas för hand och vilkas lastplan och hissbana äro av sådan konstruktion eller storlek, att hissen icke kan beträdas av människor. Det ankommer på överståthållarämbetet att utfärda erforderliga säkerhetsföreskrifter till förebyggande av olycksfall vid begagnande av dylika anläggningar. För biträde vid handläggning av ärende rörande hissar samt för den närmare tillsynen över sådana äger överståthållarämbetet utse sakkunniga inspektörer, hissinpektörer. I anslutning till nyssnämnda bestämmelse har överståthållarämbetet senast den 18 december 1931 utfärdat kungörelse med särskilda föreskrifter beträffande säkerhetsåtgärder och försiktighetsmått till förekommande av olycksfall vid begagnande av hiss. Vidare hava i den av överståthållarämbetet den 14 november 1934 fastställda byggnadsordningen för Stockholms stad meddelats vissa bestämmelser rörande hiss- och motviktsschakt samt hissmaskinrum huvudsakligen ur byggnadstekniska och brandskyddssynpunkter men delvis också till förekommande av olycksfall.

Vad beträffar övriga delar av landet må framhållas, att 1931 års byggnadsstadga ej innehåller några direkta bestämmelser rörande hissar. Då för byggnadsarbetes utförande inom ort, där byggnadsstadgan gäller, erfordras tillstånd av byggnadsnämnden, bliva emellertid i samband med granskningen av ärenden rörande byggnadslov även anordningar för planerade hissar underkastade viss kontroll. Vidare kan nämnden under byggnadsarbetets gång tillse, att förenämnda anordningar utföras enligt den godkända planen. I den mån hissar kommit i bruk i större omfattning, hava i åtskilliga fall i byggnadsordningarna för respektive orter intagits särskilda bestämmelser av byggnadsteknisk art rörande hissar, varjämte vederbörande länsstyrelser i allmänhet utfärdat erforderliga säkerhetsföreskrifter för hissarnas begagnande och fortlöpande tillsyn. I detta sammanhang torde slutligen böra nämnas, att byggnadsstyrelsen på uppdrag av chefen för kommunikationsdepartementet i

avvaktan på enhetliga bestämmelser i ämnet utarbetat normalförslag till särskilda bestämmelser angående hissar (statens off. utredn. 1932: 9).

Frågan om enhetliga bestämmelser beträffande hissar har sedan åtskilliga år varit föremål för utredning. Genom beslut den 2 september 1921 uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att avgiva förslag till allmänna bestämmelser rörande säkerhetsföreskrifter för hissar. Till fullgörande av förenämnda uppdrag överlämnade styrelsen med skrivelse den 11 mars 1926 förslag till förordning angående anordnande och begagnande samt tillsyn av hissar i boningshus m. m. jämte i förordningen omförmälda särskilda säkerhetsföreskrifter rörande hissar. Över förslaget avgåvos utlåtanden av byggnadsstyrelsen, som därvid överlämnade yttrande av svenska teknologföreningen, samt av kommerskollegium och av överståthållarämbetet, som överlämnade yttranden av Stockholms stadsfullmäktige och hissinspektörerna i staden.

Enligt 1926 års förslag skulle förordningen icke omfatta andra hissar än sådana, vilka person ägde medfölja. Hissar, avsedda uteslutande för varubefordran, skulle sålunda falla utanför dess tillämpningsområde, enär dessa hissars till alldeles övervägande flertal syntes förekomma inom verksamhet, varå lagen om arbetarskydd ägde tillämpning, och sålunda vara föremål för tillsyn från yrkesinspektionens sida; övriga sådana, anförde socialstyrelsen, utgjordes av matvaruhissar, bokhissar i bibliotek och liknande, där faran för olycksfall vore mycket ringa. Anordningarna för uppförande av hiss, uteslutande avsedd för varubefordran, komme också under byggnadsnämnds prövning vid beviljande av byggnadslov.

Förordningen avsågs skola äga tillämpning inom städer och andra orter, för vilka då gällande byggnadsstadga för rikets städer var gällande. Något behov att utsträcka tillämpningen därutöver ansåg styrelsen icke föreligga, enär hissars av i förordningen avsett slag förekomme huvudsakligen i städer av någon större storleksordning.

Tillsynen över hissars anordning, beskaffenhet och begagnande skulle åligga vederbörande byggnadsnämnd, som skulle äga att för tillsynens utövande anlita biträde av sakkunniga personer.

Från förordningens tillämpning undantogs, i likhet med vad som gäller enligt förenämnda kungörelse den 15 oktober 1909, uttryckligen sådana hissars, som användes i rörelse eller arbetsföretag, varå lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 ägde tillämpning, och icke voro upplättna till allmänhetens begagnande. Beträffande sådana hissars meddelade socialstyrelsen, att styrelsen hade för avsikt att i egenskap av yrkesinspektionens chefsmyndighet utfärda särskilda anvisningar, i allt väsentligt överensstämmande med de föreskrifter, som föreslogos beträffande de i förslaget angivna hissarna.

Såsom skäl för att tillsynen över förordningens efterlevnad borde uppdragas åt byggnadsnämnderna, framhöll socialstyrelsen, att dessa redan i samband med granskning av ansökningar om byggnadslov hade taga befattning med ärenden rörande uppförande av hiss och att det därför syntes styrelsen ligga nära till hands att åt byggnadsnämnden anförtro här ifrågasvarande tillsyn. Härigenom vunnes den fördelen, att ärenden rörande hissars helt handlades hos en och samma myndighet, varigenom onödig omgång och besvär såväl för vederbörande myndigheter som för hissägaren undvekes. Något övertygande skäl att göra undantag härifrån för Stockholm, där tillsynen utövades av överståthållarämbetet, hade styrelsen icke ansett föreligga.

Beträffande det sålunda framlagda förslaget i de delar, som i förevarande sammanhang äro av intresse, framförde de hörda myndigheterna vissa erinringar.

Sålunda ansåg *byggnadsstyrelsen* i likhet med svenska teknologföreningen, att jämväl varuhissar, vilkas hisskorg eller lastplan kunde av person beträdas, borde vara underkastade förordningens bestämmelser. Styrelsen förutsatte därvidlag, att s. k. byggnadshissar och dylikt vore undantagna från förordningen, då desamma ansåges falla under gällande lag om arbetarskydd. Styrelsen ansåge emellertid en sådan begränsning böra göras, att hissar med högst 50 kilograms bärförmåga undantoges från förordningens tillämpningsområde. Under förutsättning, att denna begränsning vunne tillämpning även beträffande de manuellt drivna hissarna, skulle någon åtskillnad beträffande föreskrifternas giltighet för maskindrivna och manuellt drivna hissar icke vara erforderlig.

Styrelsen framhöll vidare beträffande statsverket tillhöriga byggnader, att det största flertalet av desamma vore undantagna från byggnadsnämndernas befogenhet enligt byggnadsstadgan. Det syntes därför styrelsen mindre lämpligt, att de detaljer av sagda byggnader, som förekommande hissanordningar utgjorde, under sådana förhållanden skulle stå under tillsyn av byggnadsnämnderna. Enligt styrelsens mening kunde denna tillsyn utan olägenhet anförtros den statsmyndighet, under vars ledning en byggnad uppfördes eller under vars vård och förvaltning byggnaden stode. Styrelsen förutsatte, att denna statsmyndighet jämväl skulle äga att för tillsynens utövande anlita biträde av sakkunniga personer, därest så erfordrades, och föreslog, att en särskild bestämmelse infördes därom, att förordningen icke skulle äga tillämpning beträffande hissar i statens byggnader. I samband därmed uttalade emellertid styrelsen, att föreskrift borde meddelas därom, att vederbörande statsmyndighet skulle åligga att tillse, att de till förordningen anknutna säkerhetsföreskrifterna iakttoges jämväl i avseende å hissar i statens byggnader.

Kommerskollegium anförde, att de anläggningar, som kontrollerades genom yrkesinspektionens försorg, ej torde kräva någon ytterligare kontroll av byggnadsnämnd och dess hissinnspektion. Ej heller syntes det erforderligt, att smärre anläggningar såsom mat- och dokumenthissar underkastades det jämförelsevis omständliga förfarande och den fortlöpande kontroll, som förordningen stadgade. Bedömandet av sådana anläggningars lämplighet syntes kunna ingå i den prövning av byggnadsritningar och den besiktning av byggnadsdetaljer, som i övrigt ankommer på vederbörande byggnadsnämnd; tillsynen och underhållet ansågs däremot böra få ombesörjas av ägaren.

Kommerskollegium uttalade vidare, att, därest det befunnas erforderligt lämna särskilt stadgande för hissar i staten tillhöriga byggnader, detta lämpligen kunde ske genom en tilläggsparagraf till förordningen av innebörd, att vad som enligt förordningen ålåg byggnadsnämnd i sådant fall skulle tillkomma vederbörande statsmyndighet.

Överståthållarämbetet uttalade — i likhet med Stockholms stadsfullmäktige — att gällande ordning beträffande hissinnspektionen i Stockholm vore tillfredsställande, och avstyrkte därför förslaget, i vad desamma avsåge hissinnspektionens förläggande under byggnadsnämnden i stället för överståthållarämbetet. Vidkommande detaljerna i förslaget åberopade sig överståthållarämbetet å innehållet i ämbetets den 18 december 1931 utfärdade hisskungörelse för Stockholm, vilken ämbetet ansåg borde läggas till grund för en blivande lagstiftning i ämnet.

Med anledning av de i yttrandena uttalade erinringarna mot socialstyrelsens förslag anbefalldes styrelsen genom remiss den 2 april 1932 att avgiva förnyat utlåtande i ämnet. Till åtlydnad härav har socialstyrelsen med förutnämnda skrivelse den 15 april 1937 överlämnat det till prövning nu före-

liggande förslaget. Över detta hava utlåtanden avgivits av byggnadsstyrelsen och samtliga länsstyrelser.

Beträffande 1937 års förslag har *socialstyrelsen* till en början anfört, att styrelsen, efter tagen del av vad de remitterade handlingarna innehöller, låtit utarbeta preliminära förslag till förordning och säkerhetsföreskrifter rörande hissar i boningshus m. m. samt däröver inhämtat yttranden av överståthållarämbetet, svenska teknologföreningen, mellersta och norra Sveriges samt södra Sveriges ångpanneföreningar ävensom yrkesinspektörerna. Därefter hade styrelsen i särskilda frågor rörande förslagen hört dels statens provningsanstalt, dels representanter för hisstillverkare samt vissa sakkunniga. På grundval av vad sålunda framkommit hade styrelsen sedermera utarbetat slutligt förslag till förordning angående anordnande och begagnande samt tillsyn av hissar i boningsrum m. m., jämte däri omförmälda säkerhetsföreskrifter.

Beträffande de mera betydelsefulla avvikelser, som 1937 års förslag företer i jämförelse med 1926 års förslag, anför *socialstyrelsen*:

Tillämpningsområdet har utsträckts till att omfatta även andra hissar än sådana, vilka person äger medfölja. Visserligen torde det alldeles övervägande flertalet hissar uteslutande för varubefordran förekomma inom verksamhet, varå lagen om arbetarskydd äger tillämpning, och sålunda vara föremål för yrkesinspektionens tillsyn, men åtskilliga dylika hissar, vilkas begagnande är förenat med risk för olycksfall, torde dock användas inom det tilltänkta området för tillämpningen av den föreslagna förordningen, och det synes därför önskvärt, att ifrågavarande hissar jämväl inbegripas under densamma.

Enligt det tidigare förslaget till förordning skulle hissar, som äro upplåtna till allmänhetens begagnande, falla under förordningen, även om de användas i rörelser eller arbetsföretag, varå lagen om arbetarskydd ägde tillämpning. Härutinnan har nu den ändringen föreslagits, att berörda i rörelser eller arbetsföretag använda hissar skola inbegripas under förordningen allenast om de i mera avsevärd mån begagnas av allmänheten. Denna gränsdragning har sedan någon tid tillbaka enligt överenskommelse mellan *socialstyrelsen* och överståthållarämbetet tillämpats beträffande hissar i Stockholm och befunnits praktiskt lämplig.

I det överlämnade förslaget ha vidare från förordningens tillämpning undantagits hissar, vilka endast drivas för hand och äro avsedda för en belastning av högst 20 kilogram.

Av den kommitté, som tillsatts inom svenska teknologföreningen för granskning av ovan omförmälda, inom *socialstyrelsen* utarbetade preliminära förslag till förordning och säkerhetsföreskrifter rörande hissar, har föreslagits, att säkerhetsföreskrifterna skulle utfärdas av *socialstyrelsen*. För detta förslag har styrelsen ansett goda skäl förefinnas och därför upptagit detsamma i det nu föreliggande förslaget till förordning. Anmärkas må i anslutning härtill, att det icke ansetts vare sig erforderligt eller lämpligt att medgiva tillsynsmyndighet befogenhet att i särskilda fall meddela kompletterande säkerhetsföreskrifter.

I samband med nyssnämnda förslag har ånyo framförts teknologföreningens tidigare framställda, av byggnadsstyrelsen understödda förslag, att ett permanent råd av på ifrågavarande område sakkunniga personer skulle ställas vid *socialstyrelsens* sida för handläggningen av hithörande ärenden. Till

syftet med detta förslag kan styrelsen helt ansluta sig. Det är uppenbart, att styrelsen, därest utfärdandet av säkerhetsföreskrifter för hissar och handläggningen av dithörande ärenden skall ankomma på styrelsen, måste beredas möjlighet att vid behov anlita biträde av sakkunniga personer på ifrågavarande område. Styrelsen kan emellertid icke tillstyrka tillsättandet av ett permanent hissråd, utan styrelsen anser det vara värdefullare, att styrelsen äger möjlighet att i varje särskilt fall hänvända sig till de personer, som beträffande den föreliggande frågan kunna anses mest sakkunniga och i övrigt lämpliga. Styrelsen har därför i sitt förslag icke upptagit någon bestämmelse angående medverkan av ett hissråd vid behandling av ärenden av ifrågavarande slag.

Beträffande tillsynen över de hissar, som avses i det nya förslaget till förordning, har styrelsen med hänsyn till de skäl härför, som blivit anförda, nu föreslagit, att tillsynen i Stockholm fortfarande skall åvila överståthållarämbetet, medan tillsynen å annan ort skall åligga byggnadsnämnden eller, där sådan icke finnes, länsstyrelsen.

I fråga om hissar i statsverket tillhörande byggnader har byggnadsstyrelsen föreslagit, att tillsynen skall anförtros den statsmyndighet, under vars ledning en byggnad uppföres eller under vars vård och förvaltning byggnaden står. Socialstyrelsen har för sin del icke funnit tillräckliga skäl förefinnas härför, utan styrelsen har med hänsyn till angelägenheten av en enhetlig hisstillsyn funnit sig böra stanna för att föreslå, att även ifrågavarande hissar inbegripas under tillsyn av samma myndigheter som övriga hithörande hissar.

Flertalet av de över förslaget hörda myndigheterna har i de delar, varom här är fråga, ansett sig kunna i huvudsak biträda detsamma.

Byggnadsstyrelsen har sålunda uttalat, att styrelsen hade erinringar att framställa endast beträffande ett fåtal punkter i förslaget, vilka från styrelsens synpunkt kunde anses betydelsefulla. Oaktat socialstyrelsen icke funnit tillräckliga skäl förefinnas för byggnadsstyrelsens förut framlagda förslag, att från förordningens tillämpning borde undantagas hissar i statens byggnader, vidhölle byggnadsstyrelsen sitt förslag i nu ifrågavarande hänseende.

Beträffande förordningens tillämpningsområde har *länsstyrelsen i Väster-norrlands län* i anslutning till ett av yrkesinspektören i nionde distriktet avgivet yttrande ansett lämpligt, att jämväl hissar, som användes i rörelse eller arbetsföretag, varå lagen om arbetarskydd ägde tillämpning, och icke i mera avsevärd mån användes av allmänheten, borde falla inom förordningens tillämpningsområde.

Några länsstyrelser hava med hänsyn till, bland annat, att erforderlig sakkunskap å området icke alltid kunde beräknas finnas hos många av byggnadsnämnderna ställt sig tveksamma till förslaget, att byggnadsnämnderna skulle vara tillsynsmyndighet.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser det sålunda tveksamt, huruvida tillsynens handhavande kunde överlämnas åt byggnadsnämnd i annat fall, än då nämnden till sitt biträde ägde stadsarkitekt eller en byggnadstekniskt utbildad, av länsstyrelsen godkänd byggnadskonsulent. *Länsstyrelsen i Blekinge län* har anslutit sig till ett av länsarkitekten avgivet yttrande, däri denne, bland annat, anfört, att det å landsbygden funnes ett avsevärt antal byggnadsnämnder för mindre orter, där byggnadsstadgans föreskrifter för stad icke gällde, s. k. utomplansbestämmelseområden och byggnadsplaneom-

råden. Dessa byggnadsnämnder, fortsätter länsarkitekten, torde icke kunna likställas med byggnadsnämnder på större platser, där tillgång till sakkunskap på ett helt annat sätt föreläge. Vidare torde framhållas, att vissa svårigheter syntes föreligga för dessa nämnder på vitt skilda, ofta avlägset belägna platser att uppnå kontakt med hissbesiktningsmännen. Hissar torde också inom dessa samhällen endast undantagsvis förekomma och även detta förhållande talade för, att icke byggnadsnämnderna här borde vara tillsynsmyndigheter. Det torde för den skull böra tagas under övervägande, om ej länsstyrelsen borde vara tillsynsmyndighet för hissar inom utomplansbestämelseområden och byggnadsplaneområden. *Länsstyrelsen i Gotlands län* uttalar en liknande uppfattning, i det länsstyrelsen anser tillsynen i mindre samhällen böra utövas av länsstyrelsen. Även *länsstyrelsen i Västmanlands län* anser, att det ur synpunkten att vinna större enhetlighet vore att föredraga, att länsstyrelserna genomgående bleve tillsynsmyndigheter i nu ifrågavarande hänseende. *Länsstyrelsen i Örebro län* har därjämte framhållit, att byggnadsnämnderna i mindre städer och på landsbygden ofta hade en sådan sammansättning, att de icke i någon mån kunde anses äga förutsättningar att fullgöra den uppgift, varom här vore fråga. Med den lydelse, som § 4 i förslaget erhållit, skulle för övrigt byggnadsnämnd i område, för vilket fastställts utomplansbestämmelser, bliva tillsynsmyndighet, något som uppenbarligen icke kunde vara avsett. Länsstyrelsen ansåge förslaget i nu berörda del böra så ändras, att byggnadsnämnden bekläddes med funktion som tillsynsmyndighet endast i städer av viss storleksgrad.

Några länsstyrelser hava ansett, att jämväl länsstyrelse vore mindre lämpad att vara tillsynsmyndighet.

Sålunda har *länsstyrelsen i Skaraborgs län*, som förklarar sig icke kunna biträda förslaget i vad avser tillsynsmyndighet, anført, att det för utövandet av de funktioner, som i förslaget tillagts tillsynsmyndighet, syntes erfordras teknisk sakkunskap på hithörande område, vilken de sålunda föreslagna tillsynsmyndigheterna icke eller åtminstone icke alltid kunde antagas besitta. Visserligen förutsattes, att tillsynsmyndigheten skulle för tillsynens utövande anlita biträde av särskilda sakkunniga (hissbesiktningsmän). Då ansvaret emellertid skulle åvila tillsynsmyndigheten, torde följden av en sådan anordning komma att bliva den, att tillsynsmyndigheterna bleve helt beroende av besiktningsmännen, något som icke kunde anses lämpligt och tillrädligt. Därest icke tillsynsmyndighetens åligganden ansåges kunna handhas av de särskilda besiktningsmännen eller inspektörerna, vilka kunde böra utses eller godkännas av yrkesinspektionens chefsmyndighet, syntes erforderlig tillsyn kunna uppdragas åt lokala polismyndigheter, magistrater eller kommunalborgmästare i stad och landsfiskaler å landet, i nära samverkan med sådana sakkunniga. Enligt länsstyrelsens mening torde därvid vara tillräckligt, att åt tillsynsmyndigheten uppdroges endast tillsynen över författningens efterlevnad. *Länsstyrelsen i Örebro län* har uttalat liknande synpunkter och i anslutning därtill ifrågasatt, att tillsynen ordnades så, att densamma självständigt anförtroddes åt hissbesiktningsmän, vilka sorterade under något verk, som inom sig inrymde sakkunskap på området. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* ansåge det lämpligare, att tillsynen anförtroddes myndighet, som själv förfogade över sakkunskap i nu berörda frågor. Sådan sakkunskap förefunnes hos yrkesinspektionen, vilken utövade tillsynen över hissar, avsedda uteslutande för varubefordran. Jämväl tillsynen över sådana hissar, som avsåges i nu föreliggande förslag till förordning, syntes böra anförtros åt denna myndighet. Ur teknisk, säkerhets- och enhetlighetssynpunkt har jämväl *länsstyrelsen i Västernorrlands län* ifrågasatt, huruvida icke

tillsynen över samtliga hissars, som omfattades av förslaget, borde läggas under yrkesinspektionen. Den föreslagna ordningen syntes länsstyrelsen komma att medföra splittring i tillämpningen och i många fall brist på sakkunskap hos tillsynsmyndigheten.

Länsstyrelsen i Stockholms län har ifrågasatt, huruvida såsom tillsynsmyndighet utöver de i förslaget angivna myndigheterna icke skulle kunna fungera jämväl sådan byggnadsinspektör, som länsstyrelse jämlikt 101 § byggnadsstadgan tillsatt för sådant område å den egentliga landsbygden, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts.

Beträffande den av byggnadsstyrelsen väckta frågan, huruvida statens byggnader i nu ifrågavarande hänseende skulle vara undantagna från förordningens tillämpning, hava endast två länsstyrelser särskilt yttrat sig.

Länsstyrelsen i Stockholms län har funnit det lämpligt och principiellt riktigt, att hissars i statsverket tillhöriga byggnader inbegripas under tillsyn av samma myndigheter som övriga hissars. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* har däremot uttalat en motsatt mening och åberopat ett av länsarkitekten i Kopparbergs och Västmanlands län avgivet yttrande, däri denne anført, bland annat: Enligt 70 § byggnadsstadgan erfordras icke byggnadsnämndslov för arbete, berörande allmän byggnad, vartill ritningar prövas av Konungen eller av byggnadsstyrelsen, eller annan allmän byggnad, såframt den tillhör kronan. Med hänsyn härtill synes det oegentligt, att tillsynen över hissars i sådana byggnader skall åvila byggnadsnämnd eller, där sådan ej finnes, länsstyrelsen. Detta torde innebära, att byggnadslov beträffande hiss enligt § 5 i förslaget måste sökas hos respektive byggnadsnämnd eller länsstyrelse, och skulle således delvis upphäva bestämmelsen i byggnadsstadgan. Skulle formuleringen i sistnämnda paragraf »vederbörligt byggnadslov jämlikt byggnadsstadgan» kunna tolkas så, att medgivande till hissansordning icke erfordrades för sådana byggnader, kvarstå dock bestämmelserna angående granskning och besiktningar, vilket sålunda i praktiken måste innebära, att tillståndsmyndighet höres och beviljar lov till utförandet, då den byggande institutionen knappast vill riskera att efter installationen få densamma underkänd. Även här måste bestämmelseförslaget sålunda anses icke stå i överensstämmelse med byggnadsstadgan.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, finnes icke enhetligt reglerad tillsyn över hissars anordnande och begagnande i vidare mån än att, där användandet av en hiss faller inom arbetarskyddslagets tillämpningsområde, tillsyn utövas genom yrkesinspektionen. De av Kungl. Maj:t genom förutnämnda kungörelse den 15 oktober 1909 (nr 179) utfärdade bestämmelserna rörande tillsyn över hissars hava avseende endast å hissars inom Stockholm. Å andra orter, där byggnadsnämnd finnes, torde denna med stöd av sina allmänna befogenheter enligt byggnadsstadgan eller på grund av i vederbörande byggnadsordning meddelade bestämmelser om hissars i regel utöva viss tillsyn över deras anordnande och utförande. Övervakning av i bruk varande hissars torde därjämte inom större orter äga rum i enlighet med av vederbörande länsstyrelse utfärdade särskilda föreskrifter. Med hänsyn till att generella bestämmelser i ämnet saknas lära emellertid de fordringar, som å olika orter uppställas med avseende å hissars anordnande och begagnande, ofta förete icke obetydliga skiljaktigheter. På flera håll torde man dock vid

utformandet av bestämmelser å nu förevarande område hava haft de för Stockholm gällande föreskrifterna till förebild.

Enligt det av socialstyrelsen utarbetade, till prövning nu föreliggande förslaget till bestämmelser rörande hissars skulle från bestämmelserna undantagas endast de hissars, som övervakas av yrkesinspektionen och som icke i mera avsevärd omfattning användas av allmänheten, samt vidare hissars, som drivas för hand och som äro avsedda för en belastning av högst 20 kilogram. Beträffande tillsynen över de med förslaget avsedda hissarna skulle för Stockholms vidkommande icke ske någon ändring i hittillsvarande förhållanden, utan överståthållarämbetet skulle alltjämt vara tillsynsmyndighet. För övriga delar av landet skulle tillsynen anförtros åt byggnadsnämnden i orten eller, där sådan icke finnes, vederbörande länsstyrelse. Då såsom förut nämnts byggnadsnämnderna vanligen redan nu i förekommande fall taga befattning med ärenden rörande hissars, innebär förslaget i angivna hänseende ej heller någon ändring i princip av gällande praxis å området.

I fråga om de av yrkesinspektionen övervakade hissarna, vilka enligt nyssnämnda förslag skulle i viss utsträckning undantagas från här ifrågakarande tillsyn, torde inspektionens chefsmyndighet, numera riksförsäkringsanstalten, enligt vad jag inhämtat, komma att utfärda föreskrifter i anslutning till de bestämmelser, som i anledning av förevarande förslag kunna komma att meddelas av Kungl. Maj:t.

Även enligt min mening föreligger behov av såvitt möjligt enhetliga bestämmelser beträffande hissars anordnande och begagnande och för tillsynen däröver. Utan att i förevarande sammanhang taga slutlig ståndpunkt till det föreliggande förslagens olika detaljspörsmål och författningens närmare utformning finner jag i likhet med flertalet av de över förslaget hörda myndigheterna förslaget i huvudsak vara ägnat att läggas till grund för bestämmelser i ämnet. Vad särskilt beträffar den del av förslaget, varöver riksdagens yttrande på sätt jag inledningsvis framhållit synes böra inhämtas, nämligen att — fränsett Stockholm — byggnadsnämnderna skulle vara tillsynsmyndighet inom respektive orter, hava i yttrandena vissa erinringar framställt. Sålunda har framhållits, bland annat, att särskilt i de mindre städerna och i samhällsbildningar å landsbygden byggnadsnämnderna ofta hade en sådan sammansättning, att de saknade erforderlig teknisk sakkunskap för att kunna utöva ifrågakarande tillsyn; i än högre grad gällde detta byggnadsnämnderna inom de områden å landsbygden, för vilka endast fastställt utomplansbestämmelser eller byggnadsplan. Ehuru det otvivelaktigt skulle innebära vissa fördelar att uppdraga hissinspektionen åt en central institution, synas likväl icke sådana olägenheter behöva befaras vid genomförande av socialstyrelsens förslag, att en dylik centralisering kan anses vara erforderlig. Det må ock framhållas, att byggnadsnämnderna enligt förslaget skola vid tillsynens utövande anlita biträde av sakkunniga personer, hissbesiktningsmän, vilka skola uppfylla vissa av yrkesinspektionens chefsmyndighet uppställda kompetenskrav. Det synes i detta sammanhang jämväl böra framhållas, att det hittills vanligen tillämpade systemet, som i huvud-

sak överensstämmer med vad socialstyrelsen föreslagit, får anses hava i stort sett fungerat tillfredsställande. Med hänsyn därjämte till att i samband med prövningen av byggnadsärenden förekommande frågor rörande hissars anordnande m. m. i allt fall måste upptagas av byggnadsnämnderna, synes det även mig mest ändamålsenligt, att vederbörande byggnadsnämnd handlägger här ifrågavarande hissärenden. I Stockholm torde dock, såsom socialstyrelsen föreslagit och överståthållarämbetet för sin del tillstyrkt, tillsynen böra fortfarande åligga överståthållarämbetet. Jag vill alltså biträda socialstyrelsens förslag i nu förevarande del, dock med viss begränsning. I anslutning till den från några håll uttalade uppfattningen, att byggnadsnämnd inom område på landsbygden, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts enligt föreskrifterna i avdelning III stadsplanelagen, icke borde vara tillsynsmyndighet, anser jag mig nämligen böra förordna, att för dylika områden liksom för övriga delar av den egentliga landsbygden vederbörande länsstyrelse blir tillsynsmyndighet.

Byggnadsstyrelsen har föreslagit, att hissar inom staten tillhöriga byggnader skola undantagas från kontroll av tillsynsmyndigheten och i stället ställas under övervakning av den statliga myndighet, under vars förvaltning byggnaden står. Då ett sådant undantag med hänsyn till byggnadsstadgans bestämmelser synes vara följdriktigt, synes mig en ändring härutinnan i det föreliggande förslaget motiverad utom vad beträffar Stockholm, där överståthållarämbetet sedan 1909 utövar tillsyn å statens byggnader.

Jag förutsätter, att till komplettering av de i förslaget upptagna bestämmelserna erforderliga säkerhetsföreskrifter beträffande tillsynen m. m. av nu ifrågavarande hissar komma att i enlighet med vad som angivits i § 3 i förslaget utfärdas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte besluta inhämta riksdagens yttrande över ifrågavarande förslag, i vad detsamma avser åläggande för byggnadsnämnd inom städer och stadsliknande samhällen å landsbygden att vara tillsynsmyndighet med avseende å sådana hissar, som omfattas av förslaget.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

Bilaga.

Socialstyrelsens förslag till förordning angående anordnande och begagnande samt tillsyn av hissar i boningshus m. m.

§ 1.

Till motverkande av faran för olycksfall vid bruk av hissar skola här nedan meddelade bestämmelser lända till efterrättelse.

Denna förordning äger icke tillämpning å hissar, som användas i rörelse eller arbetsföretag, varå lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 äger tillämpning, och icke i mera avsevärd mån användas av allmänheten, ej heller å hissar, vilka endast drivas för hand och äro avsedda för en belastning av högst 20 kilogram.

§ 2.

Med hiss avses i denna förordning varje lyftanordning, vilken är försedd med korg eller lastplan, som föres mellan styrlistor (gejder).

§ 3.

Säkerhetsföreskrifter rörande anordning, beskaffenhet och begagnande av hiss meddelas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

§ 4.

Tillsynen över anordning, beskaffenhet och begagnande av hiss åligger i Stockholm överståthållarämbetet och å annan ort vederbörande byggnadsnämnd eller, där sådan icke finnes, länsstyrelsen (*tillsynsmyndighet*). Nämnda myndigheter skola för tillsynens utövande anlita biträde av sakkunniga personer (*hissbesiktningsmän*), för vilka kompetensfordringar fastställas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Kostnaderna för i första stycket avsedd tillsyn av hiss skola gäldas av hissens ägare enligt grunder, som bestämmas, i Stockholm av överståthållarämbetet och å annan ort av vederbörande länsstyrelse.

§ 5.

Innan hiss uppföres, skall — sedan vederbörligt byggnadslov jämlikt byggnadsstadgans bestämmelser erhållits — medgivande därtill sökas hos tillsynsmyndigheten, och skall sådan ansökan vara åtföljd av erforderliga ritningar jämte nödig beskrivning över hissen samt för kontrollberäkning därutöver behövliga uppgifter. Av handlingarna skola tydligt framgå läge och beskaffenhet av hisschakt, maskinrum jämte andra för hissen erforderliga byggnadsanordningar ävensom hissens konstruktion och uppställningssätt.

Tillsynsmyndigheten åligger att med biträde av hissbesiktningsman granska, huruvida den tillämnade hissanläggningen motsvarar gällande föreskrifter och jämväl i övrigt kan anses erbjuda betryggande säkerhet. Finnes därvid viss ändring i avseende å anläggningen böra komma till stånd, skall underrättelse därom, med angivande av skälen, snarast möjligt meddelas sökanden.

Sedan granskningen slutförts och, där ändring påkallats, sådan vidtagits, har tillsynsmyndigheten att utan dröjsmål bevilja det sökta medgivandet.

§ 6.

Sedan arbetet med hissens uppförande avslutats, har hissägaren att hos tillsynsmyndigheten begära besiktning av hissen (*första besiktning*).

Befinnes vid besiktningen hissen ej vara utförd i enlighet med de förutsättningar, som gälla för medgivandet, eller finnes eljest, till förebyggande av fara för olycksfall, anledning påkalla viss åtgärd, skall hissägaren omedelbart underrättas därom.

Då besiktningsmannen efter avslutad besiktning anser sig kunna godkänna hissen, har han att omedelbart i två exemplar utfärda och till hissägaren överlämna intyg därom enligt formulär, som fastställles av yrkesinspektionens chefsmyndighet. Av dessa intyg skall det ena utan dröjsmål överlämnas till tillsynsmyndigheten.

§ 7.

Där hiss efter företagen första besiktning finnes ej giva anledning till anmärkning, har tillsynsmyndigheten att utan dröjsmål meddela tillstånd till hissens upplåtande för trafik och därom utfärda bevis (*tillståndsbevis*) under en tidrymd — räknad från sista besiktningsdagen — av ett år beträffande hiss, vilken person äger medfölja, och två år beträffande annan hiss.

§ 8.

Hiss, som efter tillstånd, varom i § 7 sägs, begagnas för trafik, skall genom tillsynsmyndighetens försorg periodiskt underkastas förnyad besiktning (*revisionsbesiktning*) till utronande av såväl hissens allmänna tillstånd som de till hissen hörande säkerhetsanordningarnas beskaffenhet. Sådan besiktning må beträffande hiss, vilken person äger medfölja, ej verkställas tidigare än 10 eller senare än 12 månader efter nästföregående besiktning och i fråga om annan hiss ej tidigare än 22 eller senare än 24 månader efter nämnda tidpunkt.

Upptäckes vid revisionsbesiktning felaktighet, som medför fara för olycksfall, skall besiktningsmannen med angivande av skälen därför förbjuda hissägaren att hålla hissen upplåten för begagnande till dess att felet avhjulpts.

Över revisionsbesiktning skall besiktningsmannen utfärda intyg i enahanda ordning, som i § 6 är stadgat i fråga om första besiktning.

§ 9.

När vid revisionsbesiktning hiss finnes icke giva anledning till anmärkning, har tillsynsmyndigheten att utan dröjsmål utfärda tillståndsbevis för hissens fortsatta användning, beträffande hiss, vilken person äger medfölja, under en tidrymd av ett år, och i fråga om annan hiss under två år, räknat från den dag, då föregående tillståndsbevis utlöper.

§ 10.

Kan hiss med hänsyn till särskilt förhållande, såsom att den brukas i synnerligen livlig trafik, anses vara i särskilt hög grad utsatt för minskning i driftsäkerhet, må tillsynsmyndigheten med angivande av orsaken föreskriva skälig förkortning av de i §§ 7 och 9 angivna tidrymder.

Kan hiss, vilken person äger medfölja, med hänsyn till särskilt förhållande, såsom att den är föga trafikerad, anses i särskilt ringa grad utsatt för minskning i driftsäkerhet, må tillsynsmyndigheten medgiva förlängning av de i §§ 7 och 9 angivna tidrymder, dock ej med mer än sex månader för hiss, vilken person äger medfölja, och ej med mer än tolv månader för annan hiss.

§ 11.

Oberoende av vad i §§ 6 och 8 sägs skall åt hiss och särskilt åt dess bärande, drivande och stoppande organ ävensom låsanordningar med kon-

fakter genom ägarens försorg ägnas fortlöpande skötsel och underhåll av kompetent person.

Erhåller ägaren kännedom om sådan felaktighet å hiss, som medför fara för olycksfall, är han skyldig att ofördröjligen låta avstänga hissen och ej ånyo upplåta den för trafik, förrän felaktigheten avhjälpes. Om sådan avstängning samt orsaken därtill skall tillsynsmyndigheten ofördröjligen underläggas.

§ 12.

Tillsynsmyndigheten äger att, närhelst omständigheterna så påkalla, i större eller mindre omfattning låta besiktiga hiss samt, där så prövas erforderligt, förbjuda hissens användande till dess föreskrivna åtgärder vidtagits.

§ 13.

Hiss må icke hållas upplåten för begagnande, utan att i densamma finnes anslaget sådant giltigt tillståndsbevis, som avses i §§ 7 och 9. Där tillståndsbeviset ej lämpligen kan anslås i hisskorg, må detsamma uppsättas vid stannplan.

I hiss skall jämväl finnas anslag, som angiver, huruvida hissen är upplåten för personbefordran eller ej, samt hissens högsta tillåtna belastning.

Förutom anslag, som ovan omförmålas, må i hisskorg eller å schaktdörr ej uppsättas annat anslag än sådant innehållande förteckning över hyresgästerna vid de olika stannplanen eller uppgift om hisstillverkarens namn eller firma eller angående hissens manövrering.

§ 14.

Som förare av annan hiss än automatisk tryckknappshiss må endast användas person, som fyllt 15 år och som med bevis utfärdad av hissbesiktningsman styrkt sig vara förtrogen med hissens manövrering.

§ 15.

Över tillsynsmyndighets beslut i fråga, som avses i denna förordning, må klagan inom en månad efter erhållen del av beslutet föras hos Konungen, om beslutet meddelats av länsstyrelsen, och i annat fall hos vederbörande länsstyrelse; skolande emellertid beslutet lända till efterrättelse, intill dess annorlunda förordnas.

§ 16.

Ägare av hiss, som upplåter densamma till begagnande utan att vara därtill berättigad genom tillstånd, varom i §§ 7 och 9 sägs, eller som eljest åsidosätter bestämmelse, som är meddelad i denna förordning eller med stöd av densamma, straffes med böter högst 200 kronor, där ej strängare straff enligt allmän lag eller författning bör följa å förseelsen.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, som ovan sägs, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som äro bestämda för sådan förseelse.

§ 17.

Förseelse mot denna förordning eller med stöd av densamma givna föreskrifter åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kommunen. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Genom denna förordning upphäves kungörelsen den 15 oktober 1909 (nr 179) angående vissa bestämmelser rörande tillsyn över hissar inom Stockholm.

Denna förordning träder i kraft den — — —.

Hiss, som vid tiden för förordningens ikraftträdande blivit besiktigad enligt förut gällande bestämmelser, skall inom den enligt nämnda bestämmelser fastställda tiden för nästa besiktning undergå första besiktning enligt de i § 6 i denna förordning meddelade föreskrifter.

Hiss, som vid tiden för förordningens ikraftträdande icke blivit besiktigad, skall omedelbart undergå första besiktning enligt sistnämnda föreskrifter.

Beträffande hiss, som vid tiden för förordningens ikraftträdande tagits i bruk, må tillsynsmyndigheten tills vidare, så länge hissen befinnes erbjuda nöjaktig säkerhet, medgiva befrielse i erforderlig utsträckning från iakttagande av de med stöd av § 3 utfärdade säkerhetsföreskrifterna. Vid större reparation eller väsentlig ändring av dylik hiss skola dock nämnda föreskrifter lända till efterrättelse i den utsträckning, som finnes skälig med hänsyn till föreliggande omständigheter.
